

Kur du stos...

Švenčiant 2015-ųjų metų pabaigą, Lietuvių literatūros ir tautosakos institute su gražiomis sukaktimis buvo pasveikinti du ilgamečiai Dainyno skyriaus darbuotojai, Lietuvos mokslo ir Valstybinės Jono Basanavičiaus premijų laureatai akademikas LEONARDAS SAUKA ir mokslų daktaras KONSTANTAS ALEKSYNAS. Ta proga kilo mintis pakalbinti mokslininkus, paklausinėti apie gyvenimo ir profesines patirtis.

Iš kairės į dešinę: Konstantas Aleksynas, Jurga Sadauskienė, Leonardas Sauka su kolege Živilė Ramoškaitė naujamečiame Instituto vakare.

Justės Kuodytės nuotrauka

– Esate vieni uoliausių Instituto ilgamečių darbuotojų, kartu petys petin ne vieną dešimtmetį dirbote Dainyno skyriuje ir pavieniui bei drauge nuveikėte daug mūsų tautosakos mokslui reikšmingų darbų. Jūsų atmintyje – epocha, kurios jaunesnis folkloristas nei atsimena, nei gali deramai suvokti, todėl esu dėkinga, kad sutikote pasikalbėti apie prabėgusius metus. Šis „Tautosakos darbu“ tomas skirtas šeimai, bendruomenei, tad ir klausti pradėsiu nuo to, kaip namai, artimoji aplinka, sutikti žmonės formavo Jūsų, kaip būsimų mokslininkų, kelią, pasirinkimus ir siekius.

Ar tautosaka Jums buvo gyvenimo dalis nuo vaikystės, ar dainos, pasakos buvo tie tekstai, kuriuos Jūsų šeimos vyresnieji tikslingai pasitelkdavo vaikų auklėjimui?

L. S. Įsilieti į tautosakos gyvenimą buvo gana paprasta. Dainų, pasakų namie girdėdavau dar vaikystėje. Mano mama Aleksandra, vyriausia tarp aštuonių brolių ir seserų, mėgo dainuoti, lankė Žemalėje (Mažeikių rajone) gyvavusį ansambluką. Tik jos gyvenimo kelias tam nelabai palankiai klostėsi ir progų padainuoti retai nepasitaikydavo. O tėvui Jonui, daug kur gyvenusiam, pradedant Ryga, o baigiant Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, labai patikdavo pasakoti, ypač mėgo porinti linksmus ir šurpius nutikimus. Šitų istorijų mes, namiškiai, su įdomumu klausydavomės. Greitai ėmiau skirti, kur pasakojama tai, kas tikra, ir tai, kas sufantazuota, pasakiška.

K. A. Tautosaka mūsų šeimoje gyvavo ne kaip koks dėmesio reikalaujantis objektas, kuriuo sąmoningai pasiremi prireikus, kaip esama dabar, o kaip kasdien prisimenama, praverčianti ir panaudojama atmintyje turima vienaip ar kitaip išreiškiamą žodinės kūrybos dalis. Dar ankstyvoje vaikystėje tėtė man ir jaunesniajai seseriai vakarais pasekdavo pasakų (apie „šarkų bažnyčią“ vis tekdavo kartoti...), kaimynų susibūrimuose jam praversdavo „kunigužių pamokslai“ arba nusistovėję gyvenimiškų situacijų papasakojimai, dažniausiai – per žmones einančių *kriaučių* nutikimai. Mamos „Dzag dzag dzag dzagdzonas“ ar „Gydu gydu katutes“ ilgai tiko ir paūgėjusiam, iš jos žinojau, kad vištos kudakuoja „Kapa kapa po dešimtį“... Išmokė, pamačius lekiantį garnį, šaukti: „Garny garny, pasuk ratą – aš tau duosiu klevo lapą“, bet kai vienąsyk jis manęs paklaūsė, teko bėgti į grinčią teirautis, kaip tą pažadą ištesėti... Mamai vis praversdavo koks nors vaizdingas apibendrintas pasakymas (man sakydavo „Po nosia vėjas“, kai raukydavausi dėl per karšto valgio, ateiviui – „Išleisiu, kad dienos neišnėštai“, išlydėdama pro duris), o ypač – tikros ar pagal reikalą kiek pakeistos patarlės. Dažnai prireikdavo ir dainos. Mokėjo jų nemažai, ne visas užrašiau (praleidau, kaip rašant atrodė, „visų mokamas“ ar ne liaudiškas, tokias, kaip dažnai girdėtą „Vai, ko nusižvengei“). Ne tik namie, bet ir svečiuose nevengdavo užvesti dainą.

Man teko augti didelio, dirbtinai primesto buitinio ir dvasinio virsmo sąlygomis. Tradicinį pasisveikinimą „Garbė Jezui Kristui“ palengva išstūmė labinimasis, eidamas pro lauke dirbantį žmogų, vis dažniau dvejojavai, tarti „Padėk Dieve“ ar praeiti, kaip sakyta, „nė nekriuktelėjus“. Pradinukai buvom mokomi dainuoti „...O kur man pasukti, žino viens likimas...“; bet visi žinojom, kas tuo *likimu* užslėpta. Kaime tada pamažu užgeso dažnai skambėję vakariniai pasidainavimai po talkų, einant iš šokių, gegužinio pasigiedojimo ar šiaip be progos.

– Kada supratote, pajutote, kad tautosaka – vertybė, kurią reikia saugoti, kaupti, populiarinti?

L. S. Dainos traukė nuo vaikystės. Pradėjau dainuoti mokydamasis Telšių Žemaitės gimnazijoje – iš pradžių chorelyje, paskui ir oktete, ir dainavau, kol baigiau mokyklą. Dainuoti patiko. O mokytoja lituanistė Zuzana Jonikaitė puikiai vesdavo pamokas, gerai supažindino ir su tautosaka – kaip didele menine vertybe ir svarbia kultūrinio palikimo dalimi.

K. A. To supratimo pirmieji daigai, ko gero, irgi siekia vaikystę. Menu, dar karo metais į pavakarojimą atėjusi kaimynystėje gyvenusi „repatriantė“ vokietė, išgirdusi mamą dainuojant apie *palvą arklį*, nuoširdžiai nusistebėjo, kokių ilgų ir gražių dainų mes, lietuviai, mokame. Vaikiškos ar vaikams pritinkamos dainos („Išėjo tėvelis in mišką“, „Vai, kur buvai, dieduk mano“), girdimi suaugusiųjų pasidainavimai ar tėtei siuvėjui (deja, anksti palikusiam šį pasaulį) siūti atnešusių žmonių gyvi, vaizdingi pokalbiai, atmiešiami kasdien girdimų posakių („Sėsk, būsi svečias“, „Ačiū, netoliėjau“), turėjo parodyti, kad gyvoje kalbos tėkmėje esama ir pastovių, nusistovėjusių dalykų. Pasakų pasaulis buvo žinomas, su jų rinkiniais teko anksčiau susidurti nei su dainų: mokykloje pavasario šventės proga gavau Simono Daukanto „Žemaičių pasakų“ rinkinuką ir, aišku, juo žavėjaisi. O iš dainų, kiek menu, daug mielesnė širdžiai buvo mamos mokėtosios apie močiutės klausančią dukrelę pradžia „Ant kalno mūrai, joja mozūrai“ nei jau mokykloje mokytos – svarbų sąskambį praradusios – „...joja lietuviai“. Didelį įspūdį man, progimnazijos mokiniui, padarė Balio Sruogos parengta ir ką tik išleista „Lietuvių liaudies dainų rinktinė“, muzikos mokytojos atsinešta į klasę, perleista per rankas ir palikta susipažinti, paaiškinus, kokie dvasinės kūrybos turtai joje sukaupti. Netrukau ir pats ją įsigyti, jausdamas, kad ano meto spaudoje iškelti knygos „ideologiniai trūkumai“ yra jos privalumas. Mokykloje tautosaka buvo pateikiama kaip bendroji visos žodinės kūrybos dalis – šalia literatūros, kaip jos pradmuo ir palydovė. Jos savitumą, sudarantį atskirą dvasinę vertybę ir didžiulį kultūrinį lobį, perprasta jau studijų metais.

– *Kas lėmė Jūsų apsisprendimą tapti folkloristu?*

L. S. Mano apsisprendimui tapti folkloristu darė įtaką kolektyvai, kuriuose esu dalyvavęs studijų metais. Dainavau Prano Sližio vadovujamame Vilniaus universiteto chore, lankiau ir liaudies ansamblių, jame grojau lamzdeliu. Buvo ir mūsų kurso „choras“, – per pertraukas universiteto kieme, prie įdubos sukritę žemyn, taip plėšdavom dainą, kad bibliotekos skaitytojai, pravėrę langus, išsižioję klausydavosi...

K. A. Daugiau lėmė ne vidinės paskatos, o išorinės sąlygos. Buvau Vilniaus universiteto ketvirto kurso studentas, kai į Lietuvių literatūros katedrą atvykęs Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Tautosakos sektoriaus vedėjas Antanas Mockus pakvietė lituanistus talkon – iš tautosakos rinkinių perrašinėti į katalogines korteles liaudies dainas. Susidarė nemaža talkininkų grupė (ir iš kitų kursų). Baigiantis

studijoms buvau pakviestas į Institutą dirbti laborantu. Toliau tęstą dainų katalogavimą greitai užgožė kiti darbai, didžiausias – įtraukti į Lietuvos tautosakos rankraštyno katalogą neišlikusių Lietuvos mokslo draugijos tautosakos rinkinių nuorašus. Bet įvykių tėkmė pakišo ir kitokios veiklės – paskiausiu metu gautų tautosakos rinkinių peržiūrą, kurios svarbiausias tikslas – kad juose nebūtų, o jei yra, kad neliktų „idėjiškai kenksmingos“ tautosakos, ypač antitarybinių dainų. Mat kaip tik prieš tai buvo ideologiškai „apvalyta“ universiteto Lietuvos literatūros katedra, nemenkai kliuvo ir tautosakos dėstytojui Donatui Saukai už besaikį, nuo aktualijų atitraukiantį žavėjimąsi tautosaka, o kaip labiausiai jo paveiktas buvo nurodomas studentas Norbertas Vėlius. Tad aišku, kad tarp kitų Instituto gautų rinkinių pakaltnamiausia galimiems tikrintojams galėjo būti ir jo pateikta medžiaga. Tai, ką išimdavau, sektoriaus vadovas Ambraziejus Jonynas kažkur padėdavo (Atgimimui prasidėjus iš seifo viskas grįžo į savo vietas). Kiek padirbėjęs, buvau perkeltas į besisteigiančią redakcinę grupę kaip šiek tiek pažįstantis šį darbą.

– *Ar aukštojo mokslo studijos Vilniaus universitete buvo palankios folkloristinei minčiai plėtotis? Kokios asmenybės Jus įkvėpė, paskatino eiti šia linkme?*

L. S. Tuo metu ir kilo susidomėjimas tautosaka. Universitete kaip tik imta organizuoti dėstytojų ir studentų iniciatyva pirmąsias ekspedicijas, norint, kad studentai filologai susipažintų su jos gyvavimu. Pradininkas buvo Jurgis Lebedys – jis mus nusivežė į Trakų kraštą ieškoti tautosakos pateikėjų. O kitais mokslo metais mūsų kursas, vadovaujamas Povilo Pakarklio, nuvyko į Nemenčinės apylinkes. Buvo nuostabu girdėti ir matyti, kai per devyniasdešimt metų perkopęs ir visą laiką čia gyvenęs seneliokas mums padainavo atmintyje gerai išlaikytų lietuviškų sutartinių, nors visi jo namiškiai jau kalbėjo tik lenkiškai. Dar teko dalyvauti į rytų Lietuvą kalbininko Zigmo Zinkevičiaus surengtoje ir vadovautoje dialektologinėje ekspedicijoje, tik aš joje rinkau dainas.

K. A. Tautosakos kursą universitete patį pirmąjį semestrą skaitė Ambraziejus Jonynas. Dėstė ramiai, gal kiek ir monotoniškai, bet informatyviai. Kontroliniam darbui jis skyrė kažką parašyti apie Pilypo Ruigio knygoje esančias dainas. Menu, kaip kokią šventenybę varčiau tą knygą atėjęs į Instituto biblioteką, mėginau perprasti tuos archaika dvelkiančius tekstus. Tarsi nežinomybėn vykta į pirmąją, Stasės Litvinaitės vadovautą, studentų tautosakos ekspediciją – Švendubrę už Druskininkų, pas Lietuvos pakraščio dzūkus. Krito į širdį jų dainų ilgumas, melodinės intonacijos neužgožtas savotiškas kalbinis skambesys, klausą rėžiantis *ma, ta, sa...* Nepamirštam atokvėpis ekspedicijai besibaigiant prie Raigardo slėnio... Nepažintus turtingus dainų ir pasakų klodus atvėrė Donato Saukos vadovauta tautosakos ekspedicija į Dieveniškės, kurioje pravertė įgyta patirtis, kartu leidusi įsitikinti, kad kiekvienas

Lietuvos regionas turi savitų bruožų, būtina turinčių atsispindėti parvežamuose rinkiniuose. O bendrajam požiūriui į kultūrinį paveldą kaip į didžiulį turtą, galintį pateikti nenuspėjamų duomenų įvairiems tyrimams, formuotis suteikė senoji Lietuvių literatūros katedros sudėtis, kurios judintojų ir kaltintojų, deja, atsirado ir mūsų kurse. Šituo metu kaip tik ir atsisakyta politizuoto požiūrio į tautosaką (menu tautosakininkų seminarą, kuriame – irgi kurso draugas – paneigė visai pirštą teiginį, esą dainos posmas „Iš rytų šalelės saulutė tekėjo, o iš vakarėlių debesėliai ėjo“ išsakęs mintį, jog rytų kaimynai mums nešę laimę, o vakarų – negandas).

– Ar Jūsų profesiniam pasirinkimui pritarė tėvai, artimieji? Ar sulaukdavote aplinkinių palaikymo? Kaip visuomenė anuomet žiūrėjo į mokslo žmogų humanitarą, folkloristą?

L. S. Mano sumanymą tapti tautosakininku palaikė tėvai, brolis Donatas. O universiteto dėstytojas Jurgis Lebedys pasistengė, kad būčiau išsiųstas specializuotis folkloristikoje į Maskvoje esančio Pasaulinės literatūros instituto tautosakos aspirantūrą. Kaip anuomet žiūrėjo į humanitarą kiti žmonės iš artimos aplinkos, nežinau, bent jau neigiamų vertinimų negirdėjau. Man, kaip ir daugeliui Lietuvių kalbos ir literatūros instituto darbuotojų, teko ilgą laiką – beveik trisdešimt metų – dirbti moksliniu bendradarbiu. Ir tai buvo mielas laiko tarpšnis, kai darbuotasi su Kostu Aleksynu, Kaziu Grigu, Prane Jokimaitiene, Brone Kazlauskiene, Bronislava Kerbelyte, Norbertu Vėliumi, vėliau prisijungusiais Brone Stundžiene, Povilu Krikščiūnu, o ir daugeliu jaunesniųjų kolegų. Bendrų rezultatų siekėme visi kartu.

K. A. Mano tėvų palankumą profesiniam pasirinkimui, manau, rodo jau vien tai, kad du jų vaikai tapo humanitarais: rinkdamasis pasekiau vyresniąja seseria – mokytoja lituaniste (ji keletą per mokinius surinktos tautosakos rinkinių yra įteikusi Lietuvių tautosakos rankraštynui, toponiminės medžiagos – Lietuvių kalbos institutui). Aplinkiniai tuo metu į humanitarą žvelgė nė kiek ne prasčiau nei į kitokio išsilavinimo žmogų, o į lituanistą – dar ir pagarbiau. Antai už keliolikos kilometrų gyvenanti moteris įprašė per mamą, kad ateičiau užrašyti jos mokamos „ilgos dainos apie devynias pačias“..

– Šiandien sunkiai besuvokiame, kokios rizikingos ir kartu jaudinančios sovietmečiu buvo tautosakos rinkimo ekspedicijos. Gal turite ypatingų asmeninių atsiminimų, pastebėjimų apie jas? Kaip į tautosakos rinkėją žiūrėjo kaimo žmonės?

L. S. Per to meto įvairaus pobūdžio ekspedicijas, taip pat mėgtas išvykas į kaimus savaitgaliais ar šiaip kada sumanius buvo galima visko tikėtis. Gyventojai ir mieliai priimdavo, ir išvydę nusigrėždavo... O savo iniciatyva ar organizuotai pakeliauta po žmones dar studijų metais. Kartą su kurso draugu Kaziu Morkūnu (vėliau – to

paties Lietuvių kalbos ir literatūros instituto bendradarbiu) per vasaros atostogas patraukėme į kelionę aplink rytų aukštaičių kraštą: per Ukmergę, Uteną, Zarasus, Rokiškį, Pandėlį, Biržus, Pakruojį, Joniškį, Šiaulius, Radviliškį, Šeduvą, Raguvą, Vadoklius ir vėl į Ukmergę – Kazio gimtąją vietą. Aplankėme savo bendramokslis, o svarbiausia – pažinome to krašto žmones, sužinojome, kuo jie gyvena, ką kuria, kaip naudojasi senąja tradicine ir naująja kūryba. Bekeliaujant patirta visko. Štai du visiškai priešingus išpūdžius padarę nutikimai, jau anksčiau nusakyti bendrakeleivio: „Kai visą dieną iš Zarasų ėję vakare už Obelių pasiekėme Audronių kaimą ir pirmoje pasirinktoje troboje gavome naktigultą, taip įmigome, kad pabudome kitą rytą jau aukštai pakilus saulei. Šeimnininkai buvo išėję kažkur į laukus darbuotis, o mums ant stalo stovėjo palikti pusryčiai. Matyt, įtartinesni pasirodėme Pakruojo vėjinio malūno šeimnininkui, kuris po vakarienės (ją stebėjome sėdėdami prie durų ir varvindami seilę) nuvedė mus į daržinę, nutraukė nuo vežimo gūnią mums pasidėti po šonu, o daržinės duris iš lauko nakčiai užrakino.“¹ Va taip!

K. A. Į mano dalyvautas Instituto rengtas sovietmečio ekspedicijas vyktą jau žinant, ko bus ieškoma, kas bus fiksuojama, ko nebus prašoma ir klausinėjama. Apie jas iš anksto informuota per rajono spaudą, tad retai kuriam gyventojui tautosakos rinkėjo apsilankymas būdavo netikėtumas. Nebent retkarčiais iš atsitiktinai sutiktų eilinių valdžios atstovų tekdavo išgirsti kokį nors provokacinį klausimą – ar renkame pokariu sukurtas dainas, politinius anekdotus ir panašią medžiagą, taip pat, tarkim, neva nekaltą pasidomėjimą, ar geltonas suolelis, prie jo auganti žaluma ir raudonos gėlės neprimena buržuazinių laikų vėliavos... Kas be ko, pasitaikydavo žmonių, net ir tarp pateikėjų šeimos narių, jaunesnės kartos atstovų, nevertinančių to, ko tikiesi iškvosti, pasišaipančių iš tokių *niekniekių*. Netikėta buvo susilaukti įtarimo pakartotinai apsilankius vienoje Biržų krašto sodyboje, kurioje prieš keliolika metų iš geros pateikėjos per kelias dienas pavyko užrašyti daug dainų. Pasirodo, ta dainininkė po kiek laiko stipriai pasiligojo, o dėl to, ko gero, esame kalti ir pas ją lankęsi abu ekspedicijos dalyviai: nežinojome, jog evangelikams reformatams nedera daug dainuoti, esą per tai galima visokių nemalonumų susilaukti.

Dabartiniams laikams prasidėjus kildavę kitokių baimių. Antai pokario kovų dalyvis, iš kurio yra gautas storas tuo metu sukurtų dainų sąsiuvinis, nori bent kelias iš jų padainuoti, bet žmona neleidžia („O kas jam bus, jei vėl grįš rusai?!“). Jis įprašo kol kas niekam neprasitarti, kas tas dainas užrašęs, tad, sudarant tų dainų rinkinį Lietuvių tautosakos rankraštynui, teliko nurodyti jo įteikėją ir laukti, kada galėsiu atskleisti tikrąją užrašytoją. Tuo pat laiku vykusioje dvejų metų trukmės Merkinės ekspedicijoje viena pokario dainų pateikėja kitąmet rasta neatpažįstama: marčios rusės suvaržyta ir prislėgta, apie tokius kūrinius negalėjusi net prasižioti.

1 Kazys Morkūnas. „Jaunystės draugai ir keliai nepamirštami“; *Tautosakos darbai*, t. XIV (XXI), 2001, p. 21.

Tautosakos mūsų apylinkėje jaunystės metais niekas nėra rinkęs. Mamą pirmasis aplankęs tautosakos rinkėjas (kaip vėliau paaiškėjo) buvo Danutės Krištopaitės vadovautos universiteto studentų ekspedicijos į Jiezno apylinkę dalyvis, būsimasis žurnalistas Leonardas Grudzinskas. Deja, jam, nepažįstamam jaunuoliui, nors ir sukorusiam per trisdešimt kilometrų kelio į visai kitame Prienų rajono pakraštyje esančią Šilavoto apylinkę, mama neišdrįso atsiverti ir padainuoti.

– Ne sykį raštu ir žodžiu užsiminta, kad, dirbant Institute, anais laikais reikėdavo nemažai gudrauti siekiant apginti tautosakos teises į spaudą, viešinimą, tyrimą, saugantis ideologinių puolimų. Gal liko ryškių nepaminėtų epizodų, faktų, kuriais maga pasidalyti?

L. S. Teko dalyvauti daugelyje tautosakos ekspedicijų ir kartais reikėdavo laviuoti priimant į jas pašalinius žmones. Vienas iš to pareikalavusių nutikimų buvo, regis, 1973 metais. Tada sumanyta rengti išvyką į Breslaujos rajoną pas ten iš seno gyvenančius lietuvius. Tarp jos dalyvių buvo ir Vilniaus universiteto pirmakursių lituanistų grupė, prie jos prisidėjo dar keli vyresniųjų kursų studentai. Man teko šiai grupei vadovauti. Ir tada į ją ėmė skverbtis vienas žmogus iš pašalies, o jo kėsiai man pasirodė nelabai aiškūs. Įsimaišęs tarp tautosakos rinkėjų, jis dalyvavo ir kompleksinėje ekspedicijoje į Gervėčius. Pasiteiravau Norberto Vėliaus, gal jis tą žmogų perpratęs. Norbertas sako: „Jokiu būdu jo nereikia imti!“ O tas taip akiplėšiskai veržiasi į dalyvių sąrašą, net grasindamas, kad, jo nepriėmus, žlugs visas ekspedicijos sumanymas: į Breslaujos kraštą nepateksime. Bet jo į sudarytą grupę vis tiek neįtraukiau.

Nuvažiavus į Baltarusiją, taip ir nutiko. Nuėjome pas rajono viršininką, o tas – matyt, jau paveiktas iš šalies – sako: „Ne, neturim galimybių jus leisti į lietuviškus kaimus. Dar ir čia bus taip, kaip pas jus su Kalanta!“ Neliko nieko kita, kaip tik griebtis pažinčių. Apie ekspediciją buvo kalbėtasi su baltarusių tautosakininkais, kai kurie iš jų žadėjo joje dalyvauti. Sakau tam viršininkui: „Mes palaikome puikius santykius su Minsko tautosakininkais, esam su jais taręsi – prašom jiems paskambinti.“ Paskambinęs jis nusiramino ir leido mums vykti į lietuviškus kaimus. Ekspedicija sėkmingai prasidėjo, o tas įtartinas vyrukas atlyžo ir liovėsi bruktis prie mūsų.

Nuo ideologinių puolimų tautosakininkams ne visada pavykdavo išsisaugoti. Na, tarkim, bendradarbį Norbertą Vėlių po nuožmių Partijos istorijos instituto darbuotojo Juozo Jermalavičiaus kaltinimų, išsakytų per specialiai sukviestą instituto darbuotojų posėdį, dar galėta išsaugoti nepašalinus iš darbo, bet kraštotyriminkų parengta knyga, aptikus joje ideologinių nukrypimų, galėjo išeiti tik po beveik dvidešimties metų, kai jos metrikoje jau nebereikėjo LV žymeklio, reiškiančio cenzūros leidimą spausdinti.

K. A. Gudrauti tautosakininkams prirėkdavo visą laiką, ypač pokariu, ir visuose darbo baruose. Pradedant tautosakos rinkimu. Užrašomoje dainoje pakeisi *rusą* į *prūsą* – daina galės glaustis rankraštyne: kas norės, tas supras, kodėl taip pasielgta. Suprantamas būsiąs ir pakeitimas posme šalia kitų atitinkamų „O Hitlerio saulei nušvitus rudai“: juk tada gyvavo tik stereotipas *Stalino saulė*, ir ji švietė tik *raudo-nai*. Dainų kataloguotojos pokario dainą „Aš verkiau parimus tarpvartėj darželio“ įvardija kaip autorinę, ir kataloge ji paskęsta tarp kitų, sukurtų nežinomų autorių, o užsimaskavusią partizanų dainą „Ko palinkot, žilvičiai, prie kelio“ priskiria Lietuvos kariuomenei arba tarybinės armijos kariams.

Su didesniais galvosūkiiais susidurta ir surasta, kaip juos reikia spręsti leidybinėje praktikoje. Perkeltam į redakcinę grupę teko drauge su prityrusiu redaktoriumi Jonu Petroniu galutinai parengti spaudai „Lietuvių tautosakos apybraižą“. Tuo metu spaudoje kaip aršus reacionierius buvo aprašytas Adolfas Sabaliauskas, o „Apybraižos“ istoriografijos skyriuje jam ir Aukusti Robertui Niemiui buvo skirta atskira padala. Kad jo, kaip paprastai tokiais atvejais būdavę, būsimi cenzoriai neišmestų iš knygos, vyriausiasis redaktorius Kostas Korsakas „įtaisė žaibolaidį“: padalos antraštę su pavardėmis pakeitė bendresne, o Sabaliauską nusakė kaip reakcingą, bet tautosakiniam darbe pasireiškusį daugiau savo veiklos pradžioje. Po tokios „apsaugos“ tolesnis tekstas galėjo likti nekeistas.

Deja, nebuvo įmanoma apginti Antano Vienažindžio nuotraukos, darytos prieš pat jo mirtį ir, jei neapsirinku, tada dar buvusios neskelbtos. Ją buvau gavęs iš poeto giminių ir norėjau įdėti į jo eilėraščių rinkinį „Kaipgi gražus gražus“ (1968) prie titulinio puslapio, bet nepavyko to padaryti: nuotraukoje poetas buvęs su sutana, aiškiai rodančia jo priklausymą kunigų luomui. Išgelbėjo Justino Vienožinskio tapytas portretas.

O visai be nuotraukų liko tautos paveldo tyrimams skirto leidinio „Liaudies kultūra“ antra knyga (1974), nors joje turėjo būti, kaip ir pirmoje knygoje, lankas iliustracijų. Jis buvo ir išspausdintas, bet į leidinį neįdėtas. Knygos redakcinės komisijos pirmininkas, mūsų bendradarbis Kazys Grigas keletą to lanko egzempliorių padalijo skelbiamos medžiagos autoriams. Jo priversta atsisakyti, nes jame esama nuotraukų, skirtų straipsniams, kurių nesiteikė praleisti cenzūra. Iliustracijos rodo, kad Irena Kostkevičiūtė kažką „atmestino“ parašiusi apie dievdirbį Vincą Svirskį (nuotraukose – Marijos Maloningosios, Kristaus Nazaretiečio skulptūros), Regina Šliogerytė – apie universiteto kraštotyrininkų „netinkamą“ veiklą. Per tai liko neiilustruoti knygoje išlikę Jurgio Dovydaičio, Česlovo Kudabos, Aukusti Roberto Niemio, Vytenio Rimkaus, Antano Stravinsko, Juozo Šliavo straipsniai.

Didelės spaudos kontrolierių nemalonės susilaukė Instituto tautosakininkų parengtame „Literatūros ir kalbos“ vienuoliktame tome dedamas Jurgio Lebedžio nekrologas, rašytas Pranės Jokimaitienės. Aukštuosiuose valdžios sluoksniuose pro-

fesorius buvo susilaukęs tokios nemalonės, kad net buvo pasiūlyta ši rašinių išmesti iš leidinio. Tomą redagavęs Vytautas Rakauskas prisimena Glavlito viršinininko įtūžį, patirtą supainiojus Lebedį su „savižudžiu“ universiteto kalbininku Jonu Kazlauskui, laidotu vos keliais mėnesiais vėliau². Nors daug reišė ir nemalonė literatui... Tačiau cenzūrai visai neužkliuvo pavymui įdėtas visai vienodos paskirties Ados Seselskytės straipsnis apie rusų folkloristą Vladimirą Propą, ir tai padėjo tomo rengėjams ir leidyklos redaktoriui apginti rašinių apie Jurgį Lebedį. Vis dėlto teko šį tą pakeisti. Pirmutinė pastraipa sumažėjo perpus: dingo mirties data, paminėjimas, kad jis buvęs Lietuvių literatūros katedros vedėjas, apgailėstojimas, jog „lietuvių literatūra neteko didelio specialisto, puikaus archyvų žinovo, talentingo senosios lietuvių raštijos bei tautosakos tyrinėtojo ir publikacijų parengėjo“. Nepilna eilute pavirto trečia pastraipa: „Tai buvo didelė, tauri, valinga asmenybė, plačios erudicijos mokslininkas, kurio proto ir širdies šilumos dar ilgai pasiges buvę kolegos, mokiniai ir visi, dirbantys lituanistikos dirvonuose.“ Du sakiniai – nekrologiniai – išbraukti straipsnio pabaigoje. Vietoj Kosto Korsako duoto ankstesnio pavadinimo „Jurgis Lebedys“ su nurodytais gimimo ir mirties metais Ambraziejus Jonynas korektūroje – matyt, iš reikalo – užrašė: „Senosios lietuvių tautosakos tyrinėtojas“. Straipsnis išvydo šviesą šiek tiek patrupėjęs, užtat su praretintomis eilutėmis, kad makete nesumažėtų puslapių.

Bet kad ir kokia budri būdavusi spausdinamo žodžio kontrolė, ne viską jai pavykdavę sužiūrėti. Kartais mažas kelmas didelį vežimą versdavęs. Veikiausiai tikrų nutikimų pamatu yra sukurti ir išpopuliarėję, kone tautosakiniais virtę pasakojimai, kaip valdžios prievaidų skubiai susigriebta iš spaudos kioskų rankioti „Tiesos“ laikraščio numerius su „netyčia“ korektūriškai atsiradusiu palinkėjimu Stalinui „ilgų ligų metų“ jo 70-mečio proga ar su „piktybišku“ gimtinės pavadinimu „tarbų Lietuva“.

– *Daug metų atidavėte akademinio „Lietuvių liaudies dainyno“ rengimui. Kas paskatino tirti dainas, ar šis žanras Jums mielesnis nei kiti? Abu jas savo darbuose nagrinėjote meniniu ir kalbiniu požiūriu. Kokios mintys užplūsta vartant Dainyno tomus?*

L. S. „Lietuvių liaudies dainynas“ yra mielas širdžiai jau vien dėl to, kad jis – nepaprastas dvasinės kultūros lobynas ateičiai. Na, ir galiu didžiuliuoti, kad atsidūriau prie jo ištakų ir galėjau prie jo dirbti nuo pat pirmųjų tomų. O liaudies dainose labiausiai patraukia savita formos kultūra, erdvus meninis pasaulis.

Mūsų dabartiniams tautosakininkams tenka dvi svarbios ir kilnios misijos. Viena – tęsti ir pabaigti jo leidimą, antra – gvildinti dainotyros problemas. Juk, tar kim, kokios erdvės atsiveria vien ėmus domėtis lietuvių liaudies poezijos grožiu.

2 Plačiau apie tai žr. Vytautas Rakauskas. „Apie pažintį su Glavlitu ir kai kurią profilaktiką“, in: *Rašytojas ir cenzūra*, Vilnius: Vaga, 1992, p. 359–360.

O kūrybingų žmonių dar gyventa net XX amžiaus antroje pusėje. Tai patvirtina užrašyta gausybė liaudies dainų – senų ir ypač naujų. Tarp jų pateikėjų būta ir nuostabių talentų. Ši medžiaga, sukaupta fonduose, jau sutvarkyta, sukataloguota – belieka jos imtis ir darbuotis. Taip pat dera tęsti ir pradėtus darbus.

K. A. Studijuojant labiausiai domėtasi kalbos dalykais, tad atėjus pas tautosakininkus sėstis teko ne tiek prie jų rašytų tekstų, kiek prie tautosakos kūrinų redagavimo. Pirmiausia – prie antologinio „Lietuvių tautosakos“ penkiatomio dviejų dainoms skirtų knygų. Tad dar labiau perpratau, kad jau ir anksčiau jaustą meninį bei estetinį liaudies dainų poveikį daug lemia ir žodinės raiškos savitumas. Jose minimas *dvaras / dvarelis* – kažkas neaiškaus, paprasta troba, puošni sodyba ar kas nors dar daugiau, ir kartu junti, kad nebūtina tiksliai žinoti, ką slepia šis vaizdinys; *tūkstantis žingsnelių* – irgi nesąs tiksliai suskaičiuotas kiekis. O kiek dainose esama neįprastų žodinių meninio vaizdo kūrimo būdų! Ėmus redaguoti leidinį, iškilo reikalas kai kuriuos meninį krūvį turinčius vien dainoms būdingus žodžių junginius, konstrukcijas perteikti rašytiniu pavidalu. Juk jų skyryboje būta (ir esama) nevienodumų (pavyzdžiui, akademiniam „Lietuvių kalbos žodyne“ pagal dar prieškarį sutartą nuostatą teberašoma su kableliu *paukštute, lakštute*, taip pat *šokinėčiau, trepinėčiau*, nors suformulėjusiame junginyje jo neturėtų būti; pakartoti ištiktukai vienas su kitu jungti brūkšneliais, bet analogiškiems dainų priedainiams tokia skyryba netinka, nes kiti pasikartojantys žodžiai rašomi be jokio skyrybos ženklų).

Nustatant tekstų kalbinio redagavimo principus kapitaliniam „Lietuvių liaudies dainynui“, teko laikytis nuostatos, kurią suformulavo iš žinomų visuomenės veikėjų sudaryta speciali komisija (pasiūlė Antanas Venclova): pateikti tekstuose esančius kalbos faktus bei reiškinius bendrine rašyba (vos šiek tiek ji modifikuota). Tokį pasirinkimą lėmė tai, kad leidinys, nors ir mokslinis, orientuotas ir plačiam praktiniam naudojimui, o jis gali būti pateisintinas tuo, kad dauguma tekstų tada turėta užrašytų ranka, tarmiškumus atspindint savaip, pasirinktinai ar ir visai nefiksuojant, o garsų įrašų, leidžiančių tekstą raštu pateikti kuo tikslesnį, ėmė daugėti tik visai neseniai. Teko, be kita ko, rinktis kilminę rašybą tokiais atvejais, kaip „Oi tu *moteriške*, ar nematei *kiškia*?“ (galūnės balsiai vienodi, o rašomi skirtingai) arba „Verksi *rytų*, verksi *dienų*“ (galūnėse rašomos nosinės, nors tarminiame tekste balsiai trumpi). Principai buvo apsvarstyti su tame pačiame Lietuvių kalbos ir literatūros institute dirbusių kalbininkų – dialektologų ir leksikologų – atstovais ir jų aprobuoti.

Džiugina akį į gretą sustatyti iki šiol nuo 1980 metų išėję dvidešimt du Dainyno tomiai. Per tą laiką leidinys, kurio vienas iniciatorių yra ir Leonardas Sauka, gerokai patobulėjo (melodijos atsidūrė prie tekstų, išsamesni ir tikslesni tapo versijų bei tipų aprašai, atsisakyta knygų apimties varžtų), išgražėjo (maketuoti kompiuteriu tomiai). Bet neramu dėl sulėtėjusių jo leidimo tempų ir paties leidimo perspektyvų.

– *Kaip kilo sumanymas atgaivinti „Tautosakos darbus“? Žurnalas atspindi šian-dieninės lietuvių folkloristikos pulsą. Gal jame ko pasigendate, kokių minčių jį skaitant kyla apie mokslinės folkloristinės minties raidą?*

L. S. Sumanymas atgaivinti Jono Balio prieš karą sukurtą ir išpuoselėtą „Tautosakos darbų“ tęstinį leidinį gimė pajutus, jog, susidarius naujoms, palankioms sąlygoms, yra būtina tokį leidinį vėl turėti. Lietuvių literatūros ir tautosakos institute tautosakininkų gretos po Atgimimo išsyk gerokai išaugo, buvo sudaryti trys skyriai, našiai tęsę anksčiau pradėtus didelius darbus ir ėmęsi naujų. „Tautosakos darbai“, prieš karą buvę svarbia tautosakos tyrinėjimų ir medžiagos skelbimo tribūna, naujomis sąlygomis irgi labai tiko skelbti folkloristinio darbo rezultatams, aptarti kylančioms problemoms, informuoti apie savo veiklą ir panašius darbus kitose šalyse, pasitelkti bendradarbiauti ir užsienio mokslininkus.

Džiugu, kad Jonas Balys „Draugo“ laikraštyje teigiamai vertino atnaujinto jo leidinio pirmą knygą, pažymėdamas, kad „šis nedidelis tomelis duoda daug įdomios medžiagos“, o kartu tą medžiagą ir išsamiai apžvelgdamas. O rašinių lig šiol pakankamai turima kiekvienam tomui. Nebent būtų galima pageidauti, kad kiekvienas naujas mūsų tautosakos leidinys būtų jei ne apžvelgtas ir įvertintas, tai bent paminėtas.

K. A. Leonardo sumanymas atgaivinti Jono Balio sukurtą ir puoselėtą „Tautosakos darbų“ tęstinį leidinį Instituto tautosakininkų buvo suprastas kaip savalaikis ir būtinai įgyvendintinas. Buvau pasitelktas kartu rengti ir redaguoti jo tekstus. Pirmoji knygelė buvo surinkta ką tik įsigyta ir vos spėta kaip reikiant perprasti technine naujove – mažučiu, ne per didžiausio galingumo kompiuteriu. Surasta, kas ją išleis, bet labai greitai metu. Su maketuotoju teko dirbti per naktį, kad nebūtų pažeista sutartis ir knyga iš ryto būtų leidykloje, tad greitai keptas blynas techniškai išėjo kiek prisvilęs. Jos apipavidalinimas priklausė ne tiek nuo leidyklos, kiek nuo spaustuvės. Kitoms dviem knygelėms jau turėjome savą leidyklą, viršeliui spaustuvės bent parinko tautinį raštą...

– *Bene stambiausias Jūsų bendras darbas – „Jono Basanavičiaus tautosakos bibliotekos“ sudarymas ir parengimas spaudai, jis įvertintas Valstybine Jono Basanavičiaus premija. Ką Jums reiškia ši asmenybė, jos veikla, kokius jausmus kėlė prisilietimas prie šios medžiagos?*

L. S. Jonas Basanavičius – XX amžiaus pradžios lietuvių tautinės kultūros korifėjus. Nebūdamas filologas, jis įstengė labai daug jos labai nuveikti. Per įvairius talkininkus jo surinkta tautosaka – svarbi mūsų žodinės kultūros paveldo dalis – ir gausi, ir vertinga, neretu atveju netgi unikali. Kelia pasididžiavimą tai, kad šis asmuo, vienas Lietuvių mokslo draugijos pradininkų ir iki pat mirties buvęs jos vadovas,

ties nenusakomai daug nuveikė telkdamas jos narius rinkti liaudies kūrybą. Ir štai, praėjus šimtmečiui nuo tos intensyvios veiklos, atsirado galimybė visa tai pateikti plačiau visuomenei vienu leidiniu – daug ką pirmą kartą, o tai, kas jau skelbta, kiek įmanoma autentišku pavidalu. Susidarė net penkiolika „Jono Basanavičiaus tautosakos bibliotekos“ knygų, apimančių ir sukauptą medžiagą, ir tuos veikalus, kuriuose ją pasinaudota. Panoramiškai atsivėrė plati ir margą tos medžiagos įvairovė.

K. A. Pirmiausia – nudžiugino tai, kad „Vagos“ leidykla sutiko leisti šį daugiato-
mį leidinį. Iš pradžių šnekėta apie jį su leidyklos skyriaus vedėju Viliumi Gužausku kaip išleistiną vėliau, nes tokiam dideliame leidiniui būtini išankstiniai parengiamieji darbai, tad prieš tai galinčios būti pateiktos visuomenei Antano Baranausko surinktos pasakos. Su leidyklos dailininku Rimantu Tumasoniu apmetėme, kaip jų knyga turėtų atrodyti: puslapiai turėtų priminti knygos „Litauische Mundarten“ tekstų išdėstymą. Ir visai netrukus redaktorius Ramūnas Bogdanas informuoja, jog atsirado galimybė leisti „Jono Basanavičiaus tautosakos biblioteką“ – netgi po dvi knygas per metus. Chronologiškai derėjo pradėti nuo „Lietuviškų pasakų“, bet supratus, kad skubiai parengti jų neįmanoma, teko pirmiausia imtis „Lietuviškų pasakų įvairių“, kurių tekstai daug lengviau leidosi parengiami. (Dėl tokio eiliškumo pažeidimo pagrįstai papriekaištavo Jonas Balys.) Deja, veikiai išaiškėjo, jog leidykla praktiškai išgali leisti kas antri metai vos po vieną knygą. Gelbėti padėtį ėmėsi Instituto leidykla, ir visa ši penkiolikos knygų serija netruko pasiekti skaitytojus. Esu didžiai dėkingas Leonardui, kad jis neatsisakė laukiančio sudėtingo, ilgalaikio darbo (nors nelabai to tikėjausi, nes jam tada rūpėjo ir tvarkyti atnaujintus „Tautosakos darbus“, ir rengti Dainyno šeimos dainų tomą) ir padirbėjo taip, kad leidinys tapo išsamus ir visapusiškai informatyvus: visos knygos susilaukė plačių įvadinųjų straipsnių, nusakančių užrašytojus ir jų surinktą medžiagą, o tautosakos tekstai – nuodugnių paaiškinimų.

Apie Basanavičių žinota ir jaunystėje: juk namie buvę ir istorijos vadovėlių (net Bažnyčios istorijos), ir periodinių leidinių vaikams („Jaunojo ūkininko“, „Žvaigždutės“ komplektai), tad greitai susivokta, dėl ko ši asmenybė nutylima ar nepalankiai nusakoma. Anksti į rankas pateko atokesnių kaimynų turima „Lietuviškų pasakų įvairių“ trečia knyga, taip pat pirmasis pokariu išėjęs jo surinktų pasakų leidinys, spaudoje, jei gerai prisimenu, iškoneveiktas ne tiek jis, kiek patsai Basanavičius.

– Daug jėgų gerbiamo Leonardo atiduota ir „Pasakos ‘Eglė žalčių karalienė’“ projektui. Surinkta ne tik daugybė lietuviškų ir tarptautinių pasakos variantų, bet ir įvairių literatūrinių sekimų. Darbo intencija, tyrimo impulsas pirmame tome nusakytas gana kukliai ir lakoniškai: ši pasaka turinti „ypatingą magnetinę galią“. Gal šiuo veikalu siekta atgaivinti istorinį lyginamąjį metodą? Kaip bedirbant kito Jūsų paties požūris į šią pasaką, kas stebino, kurstė tęsti? Ar dar yra lietuvių tautosakoje kitas tekstas, kuriam norėtumėte skirti panašų tyrimą?

L. S. Pasaka „Eglė žalčių karalienė“ – įspūdingas tautosakos kūrinys. Ypač savitas ir patrauklus siužeto meninis audinys. Ši pasaka mane traukė daug metų, gilintis į jos klodus ėmiau vos pradėjęs dirbti Institute. Tolydžio vis daugiau apie ją sužinota – iki to, kad ji turi gausybę variantų kitose tautose, ir ne tik kaimyninėse, bet ir atokesnėse. Ilgainiui kilo mintis visus apie šią pasaką sukauptus duomenis ir surinktus jos tekstus apibendrintai pateikti atskiru leidiniu. Susidarė net keturios knygos. Tačiau kyla ir naujų sumanymų, kuriuos knieti įvykdyti. Juk dar nėra parengta leidinių, atskleidžiančių, kaip ši pasaka perteikiama ar ja pasinaudojama muzikoje, dailėje. Rūpėtų nuodugniau pasižvalgyti po įvairių tautų pasakojamąją tautosaką – kiek ši pasaka jose yra meniškai perteikiama.

– *Ar pasigendate didesnio tautosakos dalyvavimo šiandieninio žmogaus gyvenime, literatūroje, mene?*

L. S. O taip! Juk toje įvairiuose fonduose sukauptoje daugiakūkstantinėje tautosakos kūrinių aibėje glūdi visokiausių meninių bei dvasinių, taip pat pažintinių vertybių, ir jos atskleistos labai praturtintų dabartinių Lietuvos žmonių dvasinį gyvenimą, stiprintų jų tautiškumą. Tik reikia visa tai intensyviai skelbti. Ir visokiais būdais (iki kuo naujausių, skaitmeninių) ją tiražuoti. Tautosakos naudotojų ir vartotojų, aišku, vis mažės (pavyzdžiui, atgyvenomis virsta, rodos, net visai neseniai, vos prieš šimtmetį, sukurti tokie literatūros kūriniai, be kurių ilgai neapsieita), bet dėmesys jai kaip paveldui, kultūriniam palikimui išliks, tad vis rasis ir ja susidominčiųjų.

K. A. „Kaltas“ dėl to siekimas ko nors nauja. Tradicinius siužetus ar vaizdinius interpretuoti naujaip retokai imamasi, ne visada ir pavyksta... Gyviausiai įvairiausioms situacijoms nusakyti ar apibūdinti pasitelkiamos patarlės, tik dažniau jos ne cituojamos, o perkuriamos – bent taip jos grįžta į kasdienį gyvenimą, nors ir trumpam laikui.

– *Tautosaka, etnokultūra švietimo ir ugdymo programose šiuo metu neturi tvirtų pozicijų. Kaip vertinate šią situaciją?*

L. S. Anksčiau lietuvių tautosakos dėstymas mokyklose buvo reglamentuotas. Dabar, kai ankstesnių nuostatų nebėra, reikėtų švietimo ir mokslo programose atgaivinti mokyklose ir studijose buvusias tautosakos pozicijas. Būtų gerai, jei mokyklos leistų savo žurnalą, kuriame nuolat galėtų pateikti ir vertingų tautosakos kūrinių.

Keltinas svarbus uždavinys darželiams ir mokykloms – mokyti vaikus, jaunimą tautosakos. Ji turėtų būti pasitelkiama ne tik ansambliuose, bet ir įvairiuose renginiuose. Juk žodinė tautosakos kūryba visais laikais buvo daugybės pramogų, susiėjimų palydovė. Dabar, kai bendruomenių vaidmuo yra gerokai pasikeitęs, reikėtų kitais, naujai atsirandančiais būdais įdiegti į apyvartą nors truputį anksčiau gyvavusių, buvusių populiarių,

o dabar jau gerokai primirštų ar ir visai pamirštų kūrinių. Mokyti jų derėtų per vaikų darželius, vidurines mokyklas. Antai darželiuose vaikus nuo ketverių šešerių metų kasmet būtų galima išmokyti po penkias dainas. Mokyklose jie turėtų vėl kasmet išmokti po penkias dainas. Taip tęsiant, baigdami dvyliką klasę visi mokėtų po septyniasdešimt penkias dainas! Šitaip jie turėtų savo galvose ir širdyse tautinio paveldo ir naudotųsi juo kiekviena proga: per darbo pertraukas, važiuodami, ilsėdamiesi ar vaišindamiesi galėtų užtraukti išmoktą bendrą dainą. Taip mes atgaivintume dainingos tautos įvaizdį.

K. A. Esant ir tokiai, galbūt laikinai, padėčiai daug kas gali priklausyti ir nuo asmenų, dirbančių pagal šias programas, požiūrio į mūsų kultūrinį paveldą. Pasirodo, dar yra vaikų darželių, kuriuose auklėtiniai pažaidžia liaudies žaidimų ar eina ratelių, pasimoko liaudies dainelių. Antai Šilavoto mokyklos, kurią esu baigęs, mokytojai tautosaką ir dabar tebelaiiko svarbia ugdymo programos dalimi, suteikia mokiniam žinių apie ją, o vyresnėse klasėse apimami ir jos ryšiai su mitais, literatūra. Sudominti tautosaka taip pat siekiama per muzikos pamokas, lankantis muziejuose, naudojantis kitomis galimybėmis. Deja, ne visur taip esama. Juntamas būtinas reikalas mokinius supažindinti su liaudies etketu, tarpusavio bendravimo normomis.

– Mokslininkų bendruomenėje tarpusavio ryšiai išsiskiria savita bendryste, ypatinga tuo, kad ji gali būti pratęsta darbuose, projektuose, knygoje, formuojant mokslo kryptis, viešas akademines bei populiarias nuomones ir panašiai. Jūsų abiejų bene daugiau nei penkis dešimtmečius trunkantis bendradarbiavimas – akivaizdus to įrodymas. Ko reikia, kad mokslininkų ryšys būtų produktyvus ir prasmingas?

L. S. Mokslininkų bendruomenių gyvavime ir veikloje susidaro įvairių situacijų. Pritrūkstant bendruomenei narių, stinga savarankiškų projektų, nesama sukauptos medžiagos ir taip toliau. Bet per keliasdešimt metų išryškėjo, kad didžiausia negalia esti tada, kai trūksta lėšų. Tada ir pribrendę dideli projektai lieka dūlėti tik žmonių galvose. Tad gal atsiras progų iškelti mūsų bėdas ir gauti pinigų tautosakos turtų leidybai.

K. A. Jono Basanavičiaus pavyzdys ar ne rodytų, ką gali nuveikti vienas žmogus, subūręs apie save bendrų interesų turinčių talkininkų, kurie savo ruožtu irgi vargu ar būtų tiek pasiekę darbuodamiesi pavieniui. Kita vertus, ar kolektyviai rengi publikaciją, ar dalyvauji kitokiame bendrame projekte, iš visų reikiamų darbų svarbu imtis tokio, kuriam nuveikti esi reikalingiausias ir kuris kartu atitinka tavo polinkius bei sugebėjimus.

– Dėkui už pokalbį.

Kalbino Jurga Sadauskienė